

Cirkulärnr: 2002:78
Diariernr: 2002/1753
Handläggare: Förbundsjurist Lena Dalman
Sektion/Enhet: Civilrättssektionen
Datum: 2002-08-30
Mottagare: Kommunstyrelsen
Kommunala bolag
Kommunala stiftelser
Rubrik: Ändringar i kommunallagen vad gäller kommunala företag
och stiftelser
Bilagor: **Bilaga 1** 3 kap. 17 § kommunallagen (1991:900) efter
ändringar i SFS 2002:249, i kraft 2002-07-01
Bilaga 2 Exempel på bolagsordning

Civilrättssektionen
Förbundsjurist Lena Dalman

2002-08-30

Kommunstyrelsen
Kommunala bolag
Kommunala stiftelser

Ändringar i kommunallagen vad gäller kommunala företag och stiftelser

Genom SFS 2002:249 har fr.o.m. den 1 juli 2002 ändringar införts i kommunallagen (1991:900). En av ändringarna berör 3 kap. 17 § 1 st. 3 p. kommunallagen. Detta cirkulär berör endast nu angiven ändring. Förarbetena återfinns i prop. 2001/02:80 och 2001/02:KU14.

Ändringarnas innebörd

I 3 kap. 17 § 1 st. 3 p kommunallagen (KL) har den ändringen gjorts, att fullmäktige, innan värden av en kommunal angelägenhet överlämnas till ett aktiebolag där kommunen innehar samtliga aktier, skall se till att fullmäktige *får ta ställning* innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas. Samma sak gäller när kommunen ensam bildar en stiftelse för en kommunal angelägenhet. Tidigare angavs att fullmäktige skulle *få yttra sig* innan sådana beslut fattades.

Lagändringen skall enligt propositionen (sid. 75f.) ses som en åtgärd att stärka kommunfullmäktiges ställning. Ett "yttrande" innefattar enligt regeringen visserligen per definition någon form av viljeyttring från fullmäktiges sida. Ett yttrande kan exempelvis innehålla en förklaring att fullmäktige avstår från att ta ställning i den fråga som fullmäktige blivit förelagd. Från demokratisk synpunkt är det emellertid enligt propositionen viktigt att det så långt möjligt skapas garantier för att fullmäktiges yttrande grundas på ett verkligt ställningstagande i själva sakfrågan. Avsikten med den nya regeln är att fästa kommunens uppmärksamhet på att ett yttrande från fullmäktige måste vara grundat på tillräckligt noggranna överväganden rörande de faktiska förhållandena i det enskilda fallet. Bestämmelsen innebär dock inte –

liksom tidigare – att kommunfullmäktige har vetorätt vad gäller de angivna besluten. Indirekt blir dock fullmäktiges beslut styrande för en bolagsstyrelse, eftersom fullmäktige kan entlediga styrelsen om denna inte visar lojalitet med fullmäktiges beslut.

När det gäller frågan *vilka beslut som fullmäktige skall ta ställning till*, framgår det av propositionen att gällande principer bör tillämpas (sid. 137). Förutom de beslut som angavs i de ursprungliga förarbetena till kommunallagen (prop. 1990/91:117 sid. 162), anges nu att även försäljning av fastighet över en viss beloppsgräns samt införande och förändring av avgiftstaxor normalt bör kräva fullmäktiges ställningstagande. Hur dessa nya propositionsuttalanden förhåller sig till gällande rätt får betraktas som osäkert. Rättspraxis rörande bestämmelsen i fråga är mycket mager (RÅ 1995 not 355). Se även Hilborn m.fl. Kommunallagen, 2001, sid. 163 och Dalman, Kommunallagen, sekretesslagen och de kommunala företagen, 1995 sid. 25-26. Om det skulle råda osäkerhet om en fråga är av principiell betydelse är det enligt propositionen naturligt att föra upp frågan till fullmäktige för ställningstagande. Frågor som rör den löpande driften bör enligt propositionen inte heller framdeles omfattas av bestämmelsen.

Ändringarna i 3 kap. 17 § KL får indirekt betydelse även för *delägda företag*. Enligt 3 kap. 18 § KL - som står oförändrad - skall kommunen i delägda företag se till att den juridiska personen blir bunden av de villkor som anges i 3 kap. 17 § KL i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt. Associationsrättsliga regler avgör huruvida kommunen i dessa fall kan genomdriva ändringarna. I de delägda företag där fullmäktiges yttranderätt redan finns reglerad borde det, oavsett kommunens ägarandel, med hänsyn till ändringens ringa omfattning inte bli några svårigheter att genomföra förändringarna. I övriga fall får kommunen söka lösa frågan genom förhandlingar.

Praktiska konsekvenser

Enligt propositionen står det fullmäktige fritt att välja lämplig metod för att tillförsäkra sig rätten att uttala sig innan företaget eller stiftelsen fattar sitt beslut (sid. 137).

Aktiebolag

Vad gäller *aktiebolag* kan man här tänka sig tre metoder; föreskrift i bolagsordningen, ägardirektiv eller avtal med bolaget. Eftersom fullmäktiges rätt att uttala sig får anses vara av grundläggande betydelse för verksamheten i ett kommunalt aktiebolag, har Kommunförbundet hittills rekommenderat att föreskrifter härom tas in i bolagsordningen. Enligt lagtexten finns dock inget sådant krav. En bestämmelse i bolagsordningen skulle kunna ha följande lydelse:

Bolaget skall bereda kommunfullmäktige i X-stads kommun möjlighet att ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas.

Vi rekommenderar att bolagsordningarna för kommunala aktiebolag, helägda eller delägda, förses med ovanstående klausul. Äldre skrivningar om fullmäktiges yttranderätt bör utmönstras.

I bilaga 2 återfinns ett komplett förslag till bolagsordning för kommunalt aktiebolag.

Stiftelser

Vad gäller stiftelser kan inte stadgar för en stiftelse ändras utan att stiftelselagens (1994:1220) regler iakttas. Generellt kan sägas att det är omständligare att ändra en stiftelses stadgar än att ändra en bolagsordning. För stiftelser kan därför ett avtal mellan kommunen och stiftelsen framstå som ett lämpligt alternativ. Avtalet kan ha följande lydelse:

Avtal om fullmäktiges rätt att ta ställning

Stiftelsen XX förbinder sig att bereda kommunfullmäktige i X-stads kommun möjlighet att ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas.

X-stad den.....

X-stads kommun

Stiftelsen XX

Väljer stiftelsen alternativet att ändra sina stadgar, kan den klausul som angivits ovan för aktiebolag användas, dock med utbyte av ordet "bolaget" mot "stiftelsen".

Övriga företag

För ekonomisk/ideell förening kan vid stadgeändring den klausul som angivits ovan för aktiebolag användas, dock med utbyte av ordet "bolaget" mot "föreningen". Det är även möjligt att sluta ett avtal med föreningen. Den skrivning som angivits ovan för stiftelse kan då anpassas och användas.

För handelsbolag/kommanditbolag sluts lämpligen ett avtal. Den skrivning som angivits ovan för stiftelse kan då anpassas och användas.

Upplýsningar

Frågor i anledning av detta cirkulär besvaras av förbundsjuristerna Lena Dalman, tfn 08-452 79 73 och Per Henningsson, tfn 08-452 79 78.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Civilrättssektionen

Hans Ekman

Lena Dalman

Bilagor

Bilaga 1	3 kap. 17 § kommunallagen (1991:900) efter ändringar i SFS 2002:249, i kraft 2002-07-01
Bilaga 2	Exempel på bolagsordning